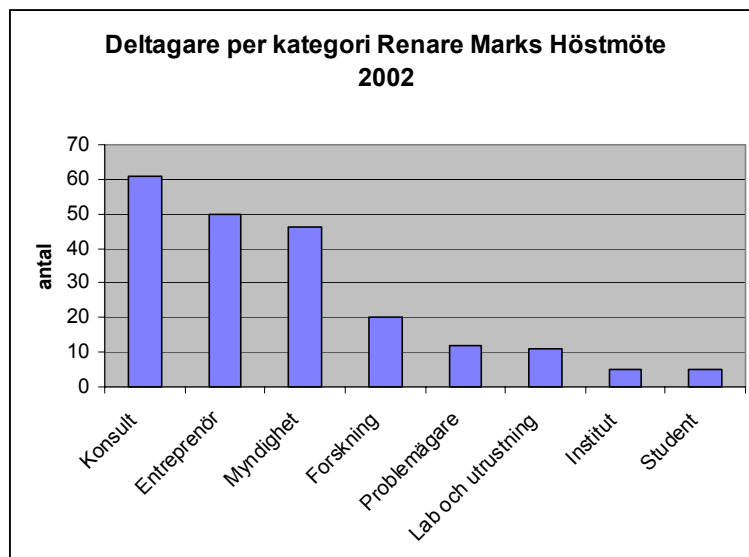

Branschens synpunkter vid Nätverket Renare Marks Workshop i Umeå- Oktober 2002

Sammanställt för Nätverket Renare Mark av Thomas Liljedahl,
Marksaneringscentrum Norr, Umeå Universitet.

1. Bakgrund

Workshopen vid höstmötet genomfördes som en en-timmars session med avsikten att utröna deltagarnas åsikter om fyra utvalda aktuella frågor med relation till mötets övergripande tema. De närmare 240 deltagarna var indelade i 30 grupper, som var sammansatta med bäst möjlig jämvikt av representanter från de olika branschkategorierna. Mötesdeltagarnas fördelning i olika kategorier framgår av figur 1 nedan.

Figur 1. Deltagare per kategori

Totalt inkom 25 av de 30 grupperna med svar som sammanställts i det följande, där åsikterna har sammanställts och rangordnats. Antalet grupper med sammanfallande meningar anges i högra kolumnen i de följande tabellerna. På de flesta frågorna är det en relativt stor spridning av synpunkter, varav ett par synpunkter finner samstämmighet. Några likartade synpunkter tenderar att återkomma i flera teman.

2. Upphandling och entreprenadformer

Flera av grupperna är nöjda med att AB-92 och ABT-94 (Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader) kompletterats med mark-AMA för upphandling. Kunskaper om formerna saknas emellertid ofta hos de beställare och konsulter som skriver förfrågningsunderlag. Det finns även ett missnöje med att fördjupade åtgärdskrav ofta saknas i förfrågningsunderlagen. En förslagen åtgärd är utbildning och spridning av kunskaper i entreprenadjuridik.

Brister i upphandlingsunderlaget leder till senare fördyringar och tvister i efterbehandlingsarbetet. Konsultens måste bli bättre på att ta ansvar och att i en tidig fas kommunicera osäkerheter och brister i underlaget till berörda parter i projekten, speciellt till beställaren.

Bra

Mark-AMA för komplettering av AB systemen	6
Att diskussionen startat om entreprenadformer. Ger bättre förståelse mellan beställare-konsulter-entreprenörer	5
SGU's beställarstöd för länsstyrelser och kommuner	2
Kännedomen om att saneringar tenderar att växa	2
Beställare/entreprenörer vet till stor del vad de kommit överens	1
Incitamentsupphandling för schaktsanering	1

Dåligt idag

Bristfälligt förfrågningsunderlag från konsulten. Fördjupning av åtgärdskrav saknas	7
Svagheter i kommunernas upphandlingserfarenhet.	4
AB borde vara mer konkret. LOU förlänger upphandlingstiden	3
Oklara ansvarsområden (ex. vis konsultens ansvar).	2
Priset styr för mycket	2
Dålig framförhållning för beställning av provtagning etc. För snävt hållna förundersökningar. Korta handläggningstider, dålig framförhållning.	2
Innovationer svåra att hantera i anbud	1
Kontrollmodeller saknas för insitu saneringar. Åtgärds mål vid insitu kontra schaktsanering med invägning av miljöpåverkan vid schaktning	1
Totalentreprenad svårhanterligt för entreprenör	1
Parter talar olika språk och förbi varandra	1
Sidoanbud gör det svårt för konsulten, och skapar ojämlika förhållanden	1

Förbättringsåtgärder

Sprid kunskap om entreprenadjuridik till upphandlande miljöfolk	4
Bättre markundersökningar till beställningsunderlaget. Bättre dialog, konsult-beställare. Konsulten måste kommunicera svagheter i underlaget till beställaren. Bland annat för att minska senare fördyrning av efterbehandlingsarbete.	4
Bättre formell kunskap hos förfrågningsunderlagsskrivare. Bättre beställarkompetens	2
Låt riskbedömning styra före haltgränser. Bättre definition av saneringsmål.	2
Samverkansentreprenader	2
En aktör från början till slut av efterbehandlingsarbetet, modell UK, ger klarare ansvar.	1
Entreprenadform för Insitu-saneringar behöver utvecklas	1
Utveckla generalentreprenaden	1
Utveckla målentreprenad	1
Bättre hjälpmedel för bedömning av förfrågningsunderlag	1

2. Ansvarsfördelningen mellan konsulter och entreprenörer

Åtta grupper, vilket är den högsta graden av samstämmighet för någon av frågorna, tycker att nuvarande regelsystem fungerar bra vid korrekt upphandling. Återigen upplever många att tvister uppstår på grund av brister i förundersökningarna. Ofta är flera faser av undersökningar dåligt sammanställda. Speciellt vid småentreprenader är underlagen dåligt dokumenterade

Någon tycker att bättre kontinuitet kunde nås om konsulten vore med längs hela kedjan.

Tvister i samspelet mellan konsult och entreprenör kan uppstå på grund av ojämlikheter följt av konsultens kunskapsöverläge. Han kan bli jävig och agerar i viss fall själv som entreprenör. I situationer då konsulten leder saneringsarbetet och ibland även är ansvarig för slutbesiktning blir ibland konsultens ledningsroll oklar.

Beställare och myndigheter måste ta bättre ansvar för att fördela rollerna. Utbildning i AB-systemen och byggledning föreslås.

Bra

Det fungerar med nuvarande regler och korrekt upphandling	8
När man pratar ihop sig före	2
SPIMFAB programmet	1
AB-systemet	1
Från konsultsidan fungerar det bra	1
Branschen börjar mogna. Renare Mark bra initiativ	1

Dåligt

Tvister på grund av dåliga förundersökningar (beställarens ansvar). Olika förundersökningar ofta dåligt koordinerade. Dålig dokumentation vid småentreprenader. Konsulten bör vara med längs hela kedjan. Svårt att hantera nya/utvidgade föreningar vid sanering.	4
Dåligt definierat ansvar för konsultens "saneringsledning". Konsultens "ordergivning" till entreprenören oklar. Myndighetens-konsultens entreprenörs roll oklar	3
Konsulten har för mycket ansvar. K har oftast gjort undersökning, behandlingsförslag och har kontrollen, vilket sätter entreprenören i kunskapsunderläge. Konsulten kan bli jävig.	3
Brister i dialogen mellan beställare-konsult-entreprenör	2
Konsulter-entreprenörer konkurrerar om samma kaka. Konsulten agerar ibland som entreprenör	2
I vissa fall saknas aktör som kan avgöra ansvarsfrågan	1
Kompetensbrist hos beställaren för att definiera rollerna	1
För lite pengar avsatt till konsultuppdrag.	1

Förbättringsåtgärder

Utforma byggledningskompetens för marksanering. Även konsulter måste lära sig AB-systemet ordentligt. Referenslistor.	3
Utnyttja erfarenheter från SPIMFAB och gruvsektorn som varit tidigt ute. Nyttja erfarenheter av tidigare arbeten. Referenslistor.	3
Beställare måste ta ansvar för ansvarsfördelningen mellan konsult-entreprenör. Tydlig definition av hur lång förundersökningen skall gå.	2
Bättre samspel mellan beställare-konsult-entreprenör	2
Myndigheter agerar för långsamt. Tillstånd knutet till mobila anläggningar önskvärt.	2
Mer fältlaboratorier för att kunna göra bättre löpande bedömningar	1
Öka konsultens ansvar	1
Bygg ut regionala beställarorganisationer	1
Nya entreprenadformer kan ge ökade oklarheter i ansvarsfördelningen	1
Glappet mellan konsultutredning och entreprenad kan överbryggas genom att göra bänk- eller pilotskalförsök med separatupphandling.	1
Råd/ vägledning för storleken av en förundersökning	1

3. Behov för och möjligheter med nya tekniker

Få grupper gav synpunkter på vad som är bra i nuläget. Några angav det positiva i att biologisk behandling och jordtvätt nu är tillgänglig på marknaden.

Största hindren för utvecklingen för utvecklingen tycks falla på svårigheter och långsamhet i tillståndsgivning, speciellt vad gäller på-platsen behandling. Deponering är en alltför billig och enkel lösning i många fall. Olika former av osäkerheter med ny teknik är ett annat hinder för utvecklingen.

Flera grupper föreslog att olika former av offentligt stöd till teknik utveckling, antingen genom att bidragsfinansierade efterbehandlingsprojekt bör premieras om de innehåller någon form av teknikutveckling eller genom direkt ekonomiskt stöd för teknikutvecklande projekt.

Enklare tillståndsgivning för mobila anläggningar och på-platsen behandling kan komma till stånd genom licensering av metoder eller auktorisering av experter som opererar anläggningarna.

Bra idag

Utvecklingen har gått relativt snabbt	2
NV har resurser för utveckling av ny teknik	1
Biologisk behandling etablerad metod liksom jordtvätt	2
Stort tillgång på saneringsprojekt för ny teknik	1

Dåligt idag

Stökig tillståndsgivning hindrar utvecklingen, speciellt för på platsen behandling. Kunskapsbrister hos tillståndsmyndigheten.	5
För lite behandling kontra deponering. p) För billigt att deponera	2
Beställaren tar inte ansvar för att stödja teknikutveckling. Offentlig upphandling stödjer inte teknikutveckling	2
Osäker tidplan för behandling	1
Bionedbrytning av PAHer kan ge cancerogena metaboliter	1
Användning av icke etablerad teknik, eller importerad teknik som inte passar svenska förhållanden	1
Nya tekniker har inte kommit i bruk	1
Få vågar prova nya tekniker på grund av tidsbrist i entreprenader	1
Försök att uppfinna hjulet på nytt. Ibland redan använt i utlandet.	1
Rigid syn på riktvärden	1
För få objekt betyder för smal nisch för ny teknik, ger risk för dåliga långsiktiga investeringar	1
Flera nya tekniker passar inte med regeringens miljömål. Exemplevis övertäckning och markfilter. Ofta tillfälliga åtgärder som kvarlämnar problemet.	1
Svårt att återanvända rena massor, på grund av att det saknas regler för friklassning	1
För långa transporter till behandlingsanläggning	1
Svårt att applicera annat än i lab.skala	1
Saknas tillförlitliga och snabba fältanalyser för att styra schakt	1

Förbättringsåtgärder

Offentliga medel till teknikutveckling. Bidragsfinansierade projekt bör innehålla visst mått av teknikutveckling. Stöd långsiktiga utvecklingsprojekt	4
Enklare tillstånd, tillstånd för mobila anläggningar, fler mottagningsstationer för behandling med mobila anläggningar	4
Bekosta expertrådgivare på bekostnad av entreprenör. Auktoriserad expert bör driva anläggningen, modell UK.	2
Licensiering av metoder	1
Viktigt att väga in ekonomi och teknik tillsammans med miljövinst	1
Lär mer av beprövad teknik istället för att nyuppfinna	1
Testa mer av beprövade ideér och ta fram innovativa lösningar	1
Klarare regler för när problemägaren är kvitt ansvaret efter en efterbehandling.	1
Högre avgifter för deponering. Avfallskatt på förorenad jord.	1
Problemägare betalar myndigheternas konsultbehov	1
Beslut baserat på kombinerad riskanalys avseende schaktning kontra insitu behandling	1
Metallers förekomstformer bör beaktas	1

4. Miljömålet giftfri miljö. Deponering kontra behandling

Miljömålet anses som en bra ambition av några grupper, och andra ser fördelar genom att det långsiktiga målet ger förutsättningar för en expanderande bransch med sjunkande behandlingskostnader som följd.

Man ser hinder för behandlingsalternativet genom svårigheter att få acceptans för friklassning och avsättning av renad jord, eftersom definitioner saknas för när renad jord upphör vara avfall. RVF-rapporten om kriterier för mottagning av förorenade massor medger deponering av jord med höga halter vilket leder till en ökande grad av deponering. Den börjat användas som regel utan hänsyn tagen till deponiförordningens krav om behandling

Flera grupper vill ha klarare direktiv från NV och en ökad samsyn mellan landets kommuner och länsstyrelser. Snabbare beslutsvägar och förenklad tillståndsgivning skulle underlätta för behandlingsalternativet.

Det är angeläget med ökad användning av platsspecifika bedömningar för att få förnuftiga åtgärds mål och en riktig disponering av resurserna. Beslut om åtgärder kan med fördel även förgås av livscykelanalys.

RVF-rapportens kriterier och användningsområden bör ses över.

Bra idag

Bra miljömål. Bra ambition	2
Sjunkande behandlingskostnader på grund av expanderande bransch	2
Ökande behandling	1
Den ekonomiska satsningen	1
Att massor används som täckmassor	1

Dåligt idag

Behandlad restprodukt svårplacerad. Oklart när materialet är färdigbehandlat	3
Behandlingsalternativ saknas. För få behandlingsanläggningar. För billigt att deponera	2
Deponering resulterar bara i en flytt av problemet	2
RVF-rapporten om kriterier för mottagning av förorenade massor uppmuntrar deponering.	1
Inga möjligheter till påbyggnadstillstånd	1
Tillstånd för onsite behandling svårt att få	1
Att NV's riktvärden använd som krav istället för platsspecifika riktvärden	1
Miljömålet i strikt mening uppnåeligt	1
För mycket deponering	1
Behandling övervärderad som metod	1
Oklart vilka eventuella föroreningar som inte mäts i behandlad jord	1
Olika förutsättningar för behandling i olika län.	1
Deponering motverkar utvecklingen av behandlingsteknik	1

Förbättringsåtgärder

Mer platsspecifika riskbedömningar. Värdera förnuftiga åtgärds mål och om de är samhällsekonomiskt försvarbara.	3
Klara regler och direktiv från NV. Samsyn mellan län och kommuner om deponeringskriterier.	3
Snabbare beslutsvägar. Förenklad tillståndsgivning, speciellt för behandling på plats.	3
Behandling bör prioriteras	3
Utveckla nya behandlingsmetoder	2
Se över RVF-rapportens användning	2
LCA inför åtgärdsbeslut (modell Dk)	2
Uppgifter om sanerad mark bör läggas in i fastighetsregistret (modell Dk)	1
Miljöriktiga lösningar bör gå som anmälningsärenden	1
Erfarenhetsåterföring från utförda behandlingar	1
Mer demonstrationsprojekt för att utvärdera konsekvenser av olika teknik	1
Utveckla metod beskrivning för scenariobeskrivning av olika behandlingsalternativ	1
Möjliggör upprättandet av miljöriskområden för uppföljning och värdering av lämpliga åtgärder. Minskad tidspress kan leda till bättre hantering behandling istället för deponering	1
Ange riktlinjer för hävandet av avfallsdefinitionen efter behandling	1
Kommuner bör söka behandlingstillstånd vid befintliga deponier	1